

Р Е Ц Е Н З И Я

**на научните трудове на доц. д-р Пламен Димитров Митев,
единствен участник в конкурса за заемане на академичната длъжност
„ПРОФЕСОР” в научна област Хуманитарни науки - професионално
направление 2.2. История и археология - по история на Българското
възраждане, шифър 05.03.06., обявен в ДВ, бр. 96 от 06.12.2012 г. за
потребностите на СУ „Св. Климент Охридски”**

Доц. д-р Пламен Димитров Митев е роден на 28 ноември 1956 г. в гр. Шумен. Средното си образование завършва в IV езикова гимназия в гр. Варна през 1975 г. През 1981 г. завършва специалност история в СУ „Св. Климент Охридски”. На следващата година – 1982, спечелва конкурс за асистент по Българско възраждане към катедра „История на България” и започва работа в Исторически факултет на Университета. Четири години по-късно е избран за старши асистент, а през 1989 г. защитава дисертационния си труд за получаване на образователната и научна степен „доктор” на тема „Търговията в българските земи през XVIII век”, в резултат на което е повишен в главен асистент. През 1998 г. се хабилитира като доцент с монографичния труд „Създаване и дейност на Българския революционен комитет – 1875 г.”.

Като университетски преподавател доц. д-р Пламен Митев заема изборните длъжности заместник декан на Исторически факултет – 2003-2007 г. - и декан на същия факултет от 2007 г и в този момент. Участва в различни университетски, национални и международни конференции, конгреси, симпозиуми и кръгли маси, както и в проекти, финансирани от Университетския и националния фонд научни изследвания.

За участието си в конкурса за заемане на академичната длъжност „професор” по история на Българското възраждане доц. д-р Пламен Димитров Митев е представил три монографии /№№ 1- 3/, от които едната в съавторство /№ 2/, 25 студии и статии /№№ 1 – 25/ и 5 рецензии. Общият брой на публикациите на доц. Пламен Митев е монографии – 4, студии и статии – 72, рецензии – 5, учебници и учебни помагала – 9.

Подготвената от отдел „Библиотечно-информационно обслужване” на Университетска библиотека при СУ „Св. Климент Охридски” справка за библиографски цитирания на трудове на кандидата за академичната длъжност „професор” доц. д-р Пламен Митев показва широката известност на неговата изследователска работа у нас и зад граница, което е положителен атестат за предложените за рецензиране изследвания, познати на специалистите в областта на Българското възраждане. Същата констатация се отнася и за тези му изследвания, с които участва в предходните процедури за израстване в академичната йерархия.

Доц. д-р Пламен Митев е изследовател, доказал по категоричен начин своите професионални качества. В продължение на 30 години той разработва различни

проблеми от Новата българска история, свързани с развитието на българското общество, неговото социално и политическо съзряване и борбата му за еманципиране и политическо възкресение – т.е. възстановяване на българската държавност. Сериозно внимание в изследванията на доц. Пламен Митев се обръща и на въздействието на външни фактори и явления, които дават своето отражение върху възгледите и практическите действия на българите през Възраждането.

1. Централно място в научната продукция на доц. Пламен Митев през последните години заема темата за ролята и мястото на БРЦК и ВРО след провала през есента на 1872 и последвалия съдебен процес в София. На това са посветени и по-голямата част от разработките в първата част на монографията му ”Недопрочетени страници от политическото ни възраждане”. В десет от статиите се разглеждат организационните аспекти на освободителните борби на българите, седем от които са посветени на посочения по-горе период. Към последните могат да се прибавят още две от представения за рецензиране списък със студии и статии - № 12 „Комитетското дело /1873-1874 г./ и № 21 „Христо Ботев и идеята за „всеобщо въстание”. Като използва напълно обективно съществуващите преди неговите разработки изследвания, съществуващата изворова база и новооткрити в нея моменти, съзнателно или несъзнателно подминавани от пишещите по тези проблеми, Пламен Митев убедително доказва и налага няколко нови становища, които променят значително картината за състоянието на БРЦК и ВРО след провала от есента на 1872 г. и последвалия съдебен процес.

На първо място доц. Митев твърди с пълно основание, че кризата в БРЦК в Букурещ настъпва по-късно от общоприетото мнение – едва след Хасковското приключение и последвалите събития – т.е. от началото на втората половина на 1873 г., и още, че ВРО продължава своята дейност и след процеса, свързан с Арабаконак, тъй като ударът на Османската империя и на нейните власти се стоварва само върху комитетите по линията Плевен, Ловеч, Тетевен, Етрополе, Орхание, София / „Организационно и идейно състояние на БРЦК през първата половина на 1873 г.”; „Комитетското дело /1873-1874 г./.

На второ място авторът основателно оспорва разпространената версия, че между Л. Каравелов и В. Левски се поражда конфликт, в резултат на писмата на Каравелов и Тодор Пеев от 30 октомври и 2 ноември 1872 г. В рецензираните изследвания - „Да се върви на бой без да губим минута!” /размисли върху отколешния спор „за” и „против” идеята на Любен Каравелов от есента на 1872 г. за вдигане на въстание в България” - той доказва убедително, че между двамата не само че няма конфликт, но те правят всичко възможно за съхраняване на организацията и за запазването ѝ като действаща структура с вмененото ѝ до този момент предназначение. Логическите разсъждения на автора, базирани на сериозен и задълбочен прочит на съществуващата документация /това обаче не е разпространения „нов прочит” през т.нар. „демократия”/, доказват по напълно приемлив начин защитаваното от него мнение, че и сега, в условията на настъпилия провал, отношенията между двамата „големи” на българското революционно дело запазват характеристиката си от предходните години и всичко това се прави в името на голямата цел и на общите разбираня за постигането на тази цел.

На трето място Пламен Митев внася редица нови моменти, разисквайки организационния живот на БРЦК в Букурещ. Наложените стари постановки за

решенията на Главните събрания след смъртта на Васил Левски се отхвърлят аргументирано отново на базата на задълбочен прочит на съществуващата документация. Освободен от всякакви идеологически и партийни съображения, тежели като Дамоклиев меч над не едно поколение български историци, Митев аргументирано разкрива действителните решения, взети от събранията, появилите се противоречия, причината за тези противоречия и резултатите от тях. На практика няма никакъв стремеж към диктатура от страна на Каравелов, няма никакви „завои и преломи“ в неговата дейност, няма никакъв отказ от революцията и никакво „доброволно“ преминаване на просветителски позиции. Т.е. разпространената версия за двете течения, които възникват в БРЦК след смъртта на Васил Левски – умерено с либерален уклон и революционно-демократично, ръководени съответно от Любен Каравелов и Христо Ботев, е по-скоро една удобна и продиктувана от друго време версия, но версия, нямаща нищо общо с действителната същност на разискваните събития.. Доц. Митев доказва убедително, че Каравелов отстоява идеите и принципите, които се налагат във ВРО до смъртта на нейния създател и ръководител. Всъщност „извънредни пълномощия“ има и Васил Левски съобразно полученото пълномощно писмо от БРЦК в Букурещ, което му дава правото да представя целия комитет във вътрешността на българските земи / „Събранието от 26 декември 1874 г.”/. Авторът на тези разсъждения доказва убедително, че конфликтът възниква на друга основа. Любен Каравелов, като председател на БРЦК в Букурещ, разбира, че решаването на поставения въпрос е невъзможно единствено чрез силите на българския народ, каквато и организация да се създаде, и търси съюзници в лицето на Сърбия и Русия. Неговите стратегически виждания и тактически прийоми всъщност се потвърждават от последвалите малко по-късно събития. В същото време Христо Ботев и неговите последователи – Стамболов, Н. Обретенов, Ив. Драсов, Ценович и др. възприемат идеята за незабавното действие, независимо от състоянието на революционната организация и нейната подготовка. Напълно основателно Пламен Митев доказва, че тук става въпрос по-скоро за непримирими тактически различия, а не за някакво идейно разминаване. Като се добавят и личностните противоречия, и прословутият български инат и това „кой да води бащина дружина“ пъзелът се подрежда по един не толкова труден начин, особено когато „подреждането“ му е освободено от каквато и да е обремененост. Според Пламен Митев няма никакво основание да се обвинява председателят на БРЦК в Букурещ нито в някакъв опит за получаване на диктаторски пълномощия и налагане на еднолична власт в организацията, нито да се набеждава за някаква промяна в неговите идейни възгледи в либерална, просветителска и каквато и да е друга посока, но посока, свързана с отказ от наложените и отстоявани до този момент и от самия него идеи.

На четвърто място доц. Пламен Митев изяснява проблема с практическото отстраняване на легитимния председател на БРЦК – Любен Каравелов, от тази длъжност. Като разкрива разумните доводи на Каравелов, Кириак Цанков, Данаил Попов за това, че комитетската организация в страната не е готова за самостоятелно действие срещу Портата и трябва да се търси съюзник в лицето на Сърбия Пламен Митев отбелязва, че тази позиция импулсира групата на Ботев към решителни действия зад гърба на Каравелов. В подкрепа на Ботевата позиция се включват Панайот Хитов и Димитър Ценович – членове на БРЦК до този момент. Тяхната неудовлетвореност от мястото, което заемат и ролята която им се отрежда във вземане на решения на ръководната структура - това е мнение на пишещия тези редове, ги нарежда в лагера на

Каравеловите противници, макар самите те да разбират основателността в действията и разбиранята на Копривщенеца. Пламен Митев разглежда подробно и задълбочено въпросите около създаването на Българския революционен комитет /БРК/ и неговата дейност /„Създаване и дейност на Българския революционен комитет – 1875 г.”, С., 1998, Българското възраждане, С., 2012 г./, като доказва, че импулсивните действия, когато се отнасят за въпрос с такава сложност и съдбовност, колкото и добронамерени да са те, не са пътят, довеждащ до очаквания резултат. Катастрофата в т.нар. в повечето случаи Старозагорско въстание, окачествено от доц. Пламен Митев сполучливо като „Заарски събития”, твърде бързо връща към реалността ентузиастите от Ботевото обкръжение, но не връща към живот братя Жекови, не връща обесените публично в Стара Загора Кольо Ганчев, Стефан Чифудов, Димчо Стаев... и други, които за пореден път се доверяват и подчиняват на емигрантската ръководна структура. Много точно Пламен Митев отбелязва, че БРК, появил се на 12 август слиза от сцената след като Ботев го напуска на 30 септември и след злополучното събрание от 1 октомври 1875 г. Което идва да подсказва безапелационно, че позицията на Каравелов, Цанков, Попов... , отхвърляна десетилетия и от българската историческа наука, е върната и именно това защитава със своите трудове доц. Митев.

В този раздел от изследванията на Пламен Митев приносен характер имат още няколко статии и студии – „План на Атанас Узунов от 1873 г. за организиране на въстание в българските земи”, „Браилското събрание от 6 март 1876 г.”. Особено внимание искам да обърна на статията „Комитетското дело /1873-1874/ - дискуссионни въпроси”, в която доц. Пламен Митев обосновава по един много аргументиран начин интереса си към всички онези проблеми, които бяха засегнати в рецензията в предходните страници. Напълно основателно той подчертава, че тези години остават някак си встрани от вниманието на мнозинството историци и сред почти всички битува едно уеднаквяване при оценяването на събитията и процесите, случили се и протичащи тогава. В действителност нещата са много по-сложни и многопластови, за което вече стана въпрос. Не може да се подмине и статията „За” и „против” твърдението, че Левски е заловен при случайни обстоятелства”, в която авторът заключава, че тези, които твърдят, че залавянето на Левски е плод на случайност нямат „убедителни основания”. Ще си позволя да кажа обаче, че и тези, които твърдят, че той е предаден от Кръстьо Никифоров, разполагат със същите „убедителни основания”, както и защитниците на случайните обстоятелства. Тук пишещият не защитава ловешкия свещеник, а се ръководи от принципа, че всеки е невинен до доказване на противното. До намирането на сигурни доказателства, но не добити с помощта на геодезични измервания или измислени „спомени”, всяко твърдение по този въпрос ще си остане словесна еквилибристика, а личното предпочитание, каквото и да е то, едва ли ще се приеме като научно доказателство.

2. Вторият раздел, който, според мен, може да се обособи в изследванията на доц. Пламен Митев, е свързан с неговите историографски разработки, отнасящи се до едни от най-значимите въпроси на Българското възраждане. Това са „Априлското въстание 1876 г. /историографски предизвикателства на времето/”, „Историографски проблеми на Руско-турската война”, „Българското възраждане /историографски бележки/, „Опит за групов портрет на сподвижниците на Васил Левски” /историографски проблеми/. Към тази поредица може да се добави и статията „Национални ценности и национални интереси през епохата на Българското възраждане”. Този обособен дял в

изследователските интереси на доц. Пламен Митев показва по категоричен начин не само неговите изследователски умения, но и способността му да оценява, класифицира и обобщава направеното от други изследователи в областта на Възраждането. И в същото време да очертава насоки и проблеми, които по една или друга причина остават слабо осветени или подценявани от историческата наука. В подкрепа на казаното ще цитирам само един пасаж от студията „Национални ценности и национални интереси през епохата на Българското възраждане”. „Внимателното вглеждане в доосвобожденската ни история с оглед на нашите национални ценности и интереси позволява да се направи една важна констатация. Когато дадена ценност или интерес са точно формулирани и осъзнати от социално активната част на българското общество, те в действителност са в състояние да обединят преобладаващата част от нацията и да се превърнат в предпоставка за успешното реализиране на редица други общонационални задачи. И обратно. Когато дадена ценност отговаря на интересите само на една ограничена група от хора, тя неминуемо спъва и дори заплашва развитието на цялото общество”. В своите историографски разработки Пламен Митев е категоричен, че основната задача на историята е миналото да се реконструира такова каквото е било, а не такова, каквото някому се иска да е било и че историята трябва да бъде освободена от идеологеми, ако действително тя има претенциите да бъде наука. В този смисъл изследванията в областта на българското възраждане трябва да обхващат всички страни от живота. Дори такива, които до 1989 г. се смятат за проява на научна екстравагантност, като например проблеми за жената в Османската империя, за брака и семейството, за рекламите, за обявите и некролозите, за смеха и за алтернативата, за обществените дебати, за измеренията на бедността и богатството и т.н. и т.н.

3. Третият дял от изследванията на доц. Пламен Митев може условно да се озаглави „Докосвания до Америка” и това „докосване” е представено от едно чудесно съвместно издание с проф. дин Иван Илчев, носещо същото заглавие, но с допълнението „XIX – началото на XX век”. Приемам със задоволство обяснението на авторите за избраното заглавие, което звучи така: „Затова в крайна сметка решихме да наречем резултата от нашия труд „Докосвания до Америка”. Смисълът е двояк. От една страна, обозначава невъзможността ни да обемем всичко. От друга, посочва достатъчно ясно, че в годините, които бяха обект на интереса ни, Съединените щати си оставаха държава, твърде далечна на България; общество, чиито идеи си оставаха чужди, макар и не непознати за българина; икономика, която, въпреки че бе една от най-мощните в света, имаше ограничен допир с българското стопанство; развиваща се култура, която се губеше в ярката светлина на английското изкуство и литература”.

В частта, разработена от Пламен Митев /с. 27 – 178/, се проследява предисторията на протестантската пропаганда в България. Като се използват автентични документи се реконструират основните канали и пътища за разпространението на протестантските идеи сред българите. Очертават се и приносите на американските мисионери за модернизацията на българското възражденско общество. Представена е обобщена картина на мрежата от мисионерски станции, протестантски училища и евангелски общества в българските земи до Освобождението. Специален акцент авторът поставя на печатната пропаганда, осъществявана от американските мисионери и тяхната роля за популяризиране на българския политически въпрос.

Към този раздел от изследователската работа на доц. Пламен Митев може да се отнесе и студията „Американският политически модел в идейните платформи на българското националнореволуционно движение”. В тази своя разработка авторът аргументирано защитава тезата, че идеите за демократичното устройство на възстановената българска държава, идеите за равенството, за републиката... са заимствани, макар и опосредствано, от политическия модел на САЩ и не толкова от Декларацията за правата на човека и гражданина от 26 август 1789 г. Макар и дискуссионен този въпрос има своята значимост с използваните аргументи, още повече, че предложеният доказателствен материал подкрепя издигнатата идея. Разбира се едно по-цялостно и задълбочено изследване на проблеми има своето място, но самото му поставяне е от съществено значение. Разбира се идеите в „Наредата” не са само на Васил Левски и още по-вярно е, че те не са негово откритие. С пълно основание трябва да се приеме, че автори на този документ са още Ангел Кънчев, Любен Каравелов, Иван Касабов..., но това не само не противоречи на изказаните от Пламен Митев аргументи в защита на тезата, че републиканизмът и съпътстващите го идеи за равенство във всички сфери е заимстван от САЩ, но ги прави още по-приемливи и смислени.

4. Четвъртата сфера на научни изследвания може условно да се озаглави по написаното от самия Пламен Митев „В търсене на забравените герои”. Това е втората част от монографичното му изследване „Недопрочетени страници из политическото ни Възраждане”, която включва изследвания за 13 известни личности от Българското възраждане – Николай Палаузов, Тодор Ковачов, Ангел Кънчев, Любен Каравелов, Панайот Хитов, Христо Ботев, Стоян Заимов, Мирчо Попов, Георги Бенковски, Павел Бобеков, Дончо Фесчията, Юрдан Кършовски, Трифон Панов. Аргументирано и задълбочено, с използване на направеното до този момент и с използването на нови факти, Пламен Митев разкрива недоизяснени моменти от жизнения път, дейността и идеите на посочените емблематични личности на Българското възраждане. Ръководен от мисълта, че историята се прави от личности, доц. Митев доизяснява, опровергава, донасява нови щрихи към вече познатите ни герои, като ги смъква от стената и постаментите и ги превръща в живи личности – с личен живот, с идеи, с действия и с една цел – борба за възстановяване на българската държавност, за която цел са решени да отдадат и най-ценното, което притежават – собствения си живот.

5. Всичко казано по-горе е обобщено в лекционния курс „Българското възраждане”. С., 2012 г. В неговото съдържание намират отражение и онези статии, които са представени за рецензиране, но не попадат в така направената класификация. Те са посветени на икономическото развитие на българите през Възраждането, на благотворителността през разглеждания период, на българската преса в Браила, на проблеми от ранната история на Българската екзархия, на наченките на българския парламентаризъм преди Освобождението и проекциите на бъдещото конституционно управление на България, на мястото на „Цариградски вестник” в информирането на българското общество за хода на Кримската война, на различните канали за формиране на европейски представи за българите през XIX век и др. Курсът лекции предлага една цялостна представа за развитието на българското възрожденско общество. В отделните тематични части е отделено специално внимание на вече постигнатото от българската историография, както и на нерешените все още въпроси, засягащи стопанските, социалните, културните и политическите процеси. Специално място е отделено на различните аспекти на факторите на Българското възраждане, на процесите на

модернизация на Османската империя, на духовната и политическата еманципация на българите, на общото и различното в съдбата на българите и другите балкански народи. Лекционният курс е изключително ценно помагало в подготовката на студентите, изучаващи история на Българското възраждане, но той се използва и от всички, интересувани се от проблемите на българската история през XVIII и XIX век. Освен това доц. д-р Пламен Митев е автор и на редица учебници за българските училища. С основание може да се подчертае, че той е сред най-популярните автори, четени и приемани с интерес както от студентите, така и от горните класове на българското училище.

Доц. д-р Пламен Митев е дългогодишен университетски преподавател. В продължение на 30 години води семинарни занятия и чете лекции по история на Българското възраждане на студентите от различните специалности на СУ „Св. Климент Охридски“. Научен ръководител е на над 100 студенти-дипломанти. Успешното му ръководство на докторанти в Историческия факултет на СУ се изразява в трима защитили успешно, един пред защита и двама докторанти все още се обучават. Участва в ръководствата на Фондация „Васил Левски“ и на Общобългарския комитет „Васил Левски“.

Като дългогодишен председател на комисията по Хуманитарни науки и изкуства към НАОА искам да отбележа и това, че доц. Пламен Митев е най-търсеният експерт и най-често използваният ръководител на експертни групи за провеждане на акредитационни процедури в ПУ „Паисий Хилендарски“, във ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, в ШУ „Епископ Константин Преславски“, в Нов български университет... Многократното му участие в процедурите и представяните като резултат доклади са приемани винаги с удовлетворение и с пълна подкрепа от страна на ПКХНИ, което показва не само богатия административен опит, но и сериозното отношение към тази важна материя.

Материалите, с които доц. д-р Пламен Митев участва в конкурса, са в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагането му, както и правилника на СУ „Св. Климент Охридски“ за развитие на академичния състав. Представеният на високо ниво пакет от документи и публикации показва по категоричен начин, че в количествено и качествено отношение кандидатът за заемане на академичната длъжност „професор“ се представя по един достоен начин.

Направеното от доц. д-р Пламен Митев в периода след придобиване на научното звание /академичната длъжност/ „доцент“ във всички направления е предостатъчно по обем и с висока научна стойност, което го представя като много добър преподавател и учен.

Като имам предвид гореизложеното, предлагам доц. д-р Пламен Димитров Митев да бъде избран за „професор“ по История на Българското възраждане – професионално направление 2.2. История и археология, научна област Хуманитарни науки.

